

A nyelv megújuló szerepe az oktatásban (PeLiKon 2023)

Beszámoló a PeLi III. oktatásnyelvészeti konferenciájáról

Jászberény, 2023. április 20–21.

A PeLi Oktatásnyelvészeti kutatócsoport immár harmadszor rendezte meg a nyelv és az oktatás összefüggésrendszerét középpontba helyező konferenciáját, a PeLiKont¹. A kétnapos rendezvény, amely ezúttal az Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Jászberényi Campusával, illetve a Magyar Nyelvtudományi Társaság jászszági csoportjával együttműködve valósult meg, *A nyelv megújuló szerepe az oktatásban* címet kapta. Témakörei között a nyelv és az oktatás kapcsolatának számos tényezője megjelent, ugyanis a gazdag és sokszínű program 12 blokkjában több mint 60 előadást hallgathattak meg a résztvevők.

A konferencia plenáris előadóit a szervezők azzal a szándékkal kérték fel, hogy a nyelvi nevelés hagyományai és megújulásának lehetősége mellett megmutatkozzanak az oktatásban érvényesülő szemléleti és rendszerszintű nehézségek is. A Jászberényi Campus főigazgatója, Varró Bernadett *Örökség? Tisztelgés a múlt előtt?* címmel mutatta be a Jászberényi Tanítóképző 1960 és 1990 közötti anyanyelvoktatási kutatásait. Eöry Vilma, aki a kutatócsoport egyik alapítója volt, áttekintő jellegű plenáris előadást tartott, olyan kérdésekre keresve a választ, hogy milyen funkciója van az oktatásnak a nyelvi innovációban, és milyen tartalmi, módszertani elemekkel lehetséges elérni, hogy a nyelvi legkreatívabb iskolás korosztály nyelvi újításai az oktatásban is érvényesülhessenek. A második nap plenáris előadójaként Kontra Miklós *Iskolai anyanyelvi nevelésünk két fő baja és a kiút* címmel szociolingvisztikai kutatásokra építve vázolta fel a terület legfőbb problémáit és azok lehetséges megoldásaként a tanárképzés szemléletbeli megújulásának szükségességére hívta fel a figyelmet.

A konferencia előadásainak meghatározó része – a szervezők előzetes elképzelésének megfelelően – tematikus panelekbe rendeződött, lehetőséget teremtve a hasonló témákat kutatók közötti aktív párbeszédre. A kutatócsoport tagjainak többsége panel-szervezőként is közreműködött. Jánk István, a kutatócsoport vezetője a nyelvtanítás határon innen és túl megmutatózó problémáiról kezdeményezett eszmecsere, bevonva határon túli szakembert, gyakorló magyartanárt és a tanárképzésben résztvevő hallgatót is. Imrényi András blokkjában a mondat tanításának, azon belül is a szórend szerepének megközelítési lehetőségeit mutatták be az előadók, összevetve a különböző nyelvelírási modellek alkalmazhatóságát. H. Tomes Tímea tematikus egységében a kommunikáció anyanyelvi nevelésben betöltött szerepéről esett szó az általános iskola felső tagozatától kezdve, a középiskolán át az egyetemi képzésig,

¹ A PeLi Oktatásnyelvészeti kutatócsoport és egyben az általuk szervezett PeLiKon konferencia neve, a pedagógia és a lingvisztika szavak szótagjaiból álló mozaikszó, amely egyben allúzió a finn *pele* 'játék' szóra is. (szerk. megj.)

érintve a tanári kommunikáció kérdéseit is. Kalcsó Gyula pedig a napjaink oktatási gyakorlatában egyre lényegesebb szerepet betöltő, a szemléletet, a tananyagokat és a módszereket is megújítani képes digitális átalakulást, a digitális bölcsészet és az IKT-eszközök szerepét, felhasználhatóságát illusztráló előadásokból szervezett panelt.

Bár speciális témákat tárgyaltak, több panel anyaga szorosabban érintkezett a nyelvoktatás kérdéseivel, ezért a beszámoló ezekre részletesebben is kitér. A Bús Ágnes és Domonkosi Ágnes által kezdeményezett, a könnyen érthető kommunikáció és az oktatás kérdéseit problematizáló egység azáltal kapcsolódott a nyelvoktatás témaköréhez, hogy a KEK módszertana a szövegek nehézségi, érthetőségi szintjének megállapításában épít a nyelvtudás közös európai referenciaszintjeire, illetve a könnyített szövegek létrehozása nyelven belüli fordításként is értelmezhető.

Ludányi Zsófia és Domonkosi Ágnes meghívtak egy tematikus panelbe olyan előadók is, akiknek a munkáiban érvényesül a nyelvmenedzselés szemlélete. Ebben az előadáscsoportban két prezentáció kifejezetten a nyelvoktatás kérdéskörére irányult. Balogh Erzsébet és T. Balla Ágnes korábbi, a vállalati idegennyelv-használat és idegennyelv-oktatás kérdéseit a nyelvi menedzselés szemléletében értelmező kutatásuk továbbgondolásaként olyan jelenségeket mutattak be, amelyekben a gyakorlatban megvalósuló idegen nyelvi menedzselésre az elmélet nem ad kellőképpen árnyalt magyarázatot, és ez alapján javaslatokat is tettek az elmélet finomítására is. Bari Diána előadása a nyelvmenedzsmet-elméletet alkalmazva világított rá, hogy milyen változások szükségesek az iskolai nyelvoktatásban ahhoz, hogy egy átlagos nyelvtanuló számára a nyelvvizsga megszerzése ne jelentsen nehézséget. Egy német nyelvű, korpuszvezérelt kutatás első eredményei alapján amellet érvelt, hogy a nyelvórákon az izolált hibajavítás helyett a kifejezőkészség erősítését szolgáló nyelvi menedzselési keretnek kell helyt adni. A szervezők előadása pedig azáltal kapcsolódott a nyelvoktatás kérdésköréhez, hogy utaltak az általuk az anyanyelvi nevelésben kipróbált nyelvi napló módszerének a nyelvtanításban alkalmazott gyakorlataira is.

A Bartha Csilla szervezte panel a Nyelvtudományi Kutatóközpont Többnyelvűségi és Edukációs Nyelvészeti Kutatócsoportja által az elmúlt években végzett munkát mutatta be, amely a marginalizált helyzetük és otthonról hozott repertoárjaik alulértékeltisége miatt számos hasonló vonást mutató cigány, valamint siket gyermekek oktatásának támogatására, a nyelvi, szociokulturális hátrány kritikai megközelítésére, az írás, olvasás, szövegértés és a digitális kompetenciák fejlesztésére irányult. A heterogén nyelvi háttérű gyerekek oktatásáról Schmidt Ildikó hívott össze panelt, amelyben szó esett az Ukrajnából Magyarországra érkező gyerekek iskolai inklúziójáról és az alsó tagozatos kétnyelvű gyerekek oktatásszervezési kérdéseiről is.

A nyelvoktatás kérdései számos további előadásban is tematizálódtak, így külön szekciót is szenteltek az idegennyelv-oktatás kihívásainak. Pap Andrea az udvarias nyelvi viselkedés kérdéseiről beszélt a magyar mint idegen nyelv tanításában; Havasi Zsuzsanna egy azzal kapcsolatos kutatásról számolt be, hogy milyen hatása van a metaforikusságnak a magyar mint idegen nyelvi szövegértési feladatokban; Sebestyénné Kereszthidi Ágnes az anyanyelv szerepét tárgyalta a kéttannyelvű alsó tagozatos oktatásban; Sebestyén Krisztina pedig a németet és angolt tanulóknak, illetve tanítóknak a tankönyvek fontosságáról alkotott véleményét elemezte. Emellett a Nguyen Krisztina a magyar kiadású koreai nyelvkönyveket a kultúraoktatás szempontjából elemezte.

A szakmai program része volt az előző konferencia anyagából szerkesztett kötet bemutatása is. A 2020-as PeLiKon konferencia anyagát tartalmazó, *A digitális oktatás nyelvi dimenziói* című kötetet (Jánk et al., 2022) Lőrincz Julianna, a kutatócsoport egyik alapító tagja visszatekintésbe ágyazva, Tóth Anna V. éves angol–magyar szakos tanárjelölt pedig egy leendő tanár nézőpontjából, a módszertani lehetőségeket számba véve mutatta be. A 17 tanulmányt tartalmazó kötet az előadások szerkesztett változatán túl az előző konferencia kerekasztalainak diskurzusait sokszerzős anyagokban mutatja be.

A konferencia előadásai és a hatásukra kialakuló párbeszéddek az mutatták, hogy az oktatási rendszer problémái, az anyanyelvi nevelés és idegennyelv-oktatás nehézségei ellenére, sőt néha éppen azokból sarjadzva, számos újító, a problémák megoldására törekvő, a nyelv sokrétű szerepét figyelembe vevő kezdeményezés, pedagógiai kísérlet és kutatás zajlik jelenleg is.

A konferencián elhangzott plenáris előadások, tematikus panelek és előadások absztraktjaiból, valamint a résztvevők biográfiáiból részletes absztraktfüzet készült (Kalcsó et al., 2023).

IRODALOM

- Jánk, I., H. Tomesz, T. & Domonkosi, Á. (2022). *A digitális oktatás nyelvi dimenziói: Válogatás a PeLiKon2020 oktatásnyelvészeti konferencia kerekasztal-beszélgetéseiből és előadásaiból*. Líceum Kiadó.
- Kalcsó, Gy., Ludányi, Zs. & Tóth, M. (2023). *A nyelv megújuló szerepe az oktatásban : A PeLI III. Oktatásnyelvészeti Konferenciája: Absztraktfüzet*. Líceum Kiadó. http://publikacio.uni-eszterhazy.hu/7621/1/PeLiKon_Absztrakt_2023.pdf

Domonkosi Ágnes